

ROLUL FESTIVALURILOR DE FILM ÎN DEZVOLTAREA INDUSTRIEI CINEMATOGRAFICE DIN SUD-ESTUL EUROPEI

**IULIA
STOIANOVICI**

Abstract: Film festivals are a key element in the film's industry ecosystem. Film festivals are not a distribution channel and they do not exactly fund film projects and yet they are essential in the development of local film industry.

This paper aims to analyse the specific role of the biggest South-East European Film Festivals in the local industry. Their focus is not only on celebrating great cinematographic works, but also on providing a place where the filmmakers can network and find support for their upcoming projects. These events provide the perfect situation in which a filmmaker can assess the future of cinema, by fitting their personal experience as a key piece of a huge puzzle.

Keywords: Film Festival, South-East Europe, networking, workshop, regional, coproduction market, pitching.

How to cite: Stoianovici, Iulia (2021). 'Rolul festivalurilor de film în dezvoltarea industriei cinematografice din Sud-Estul Europei', *Concept* 2(23)/2021, pp. 236-247.

Introducere

Numărul festivalurilor de film s-a multiplicat de câteva ori în ultimii 20 de ani. Potrivit uneia dintre cele mai notorii teoreticiene al acestui segment, Dina Iordanova, în 2003 numărul festivalurilor din întreaga lume era de aproximativ 700 (2009, p. 1). 10 ani mai târziu, în lume erau aproximativ 3000 de festivaluri, potrivit cercetării realizate de Stephen Follows (2013), producător de film din Marea Britanie și profesor asociat al unora dintre cele mai importante facultăți de film din lume.

Odată cu creșterea numărului de festivaluri, rolul lor în industria filmului a devenit mult mai important. Primul Festival de Film a fost organizat la Veneția în 1932 și scopul lui a fost de celebrare a artei cinematografice și de promovare a filmelor europene, dar în câțiva ani evenimentul a fost transformat într-un instrument de propagandă a regimului fascist. Chiar dacă primul festival de film a fost deturnat, acesta a demonstrat potențialul pe care îl au astfel de evenimente prin faptul că reușesc să aducă laolaltă cei mai importanți oameni din industria de film contemporană, mai ales în contextul industriei de film din Europa, care era fragmentată și încerca să țină piept expansiunii industriei de film americane.

În 1946 a avut loc prima ediție a Festivalului de Film de la Cannes, iar rolul lui în promovarea și distribuția filmelor s-a dovedit esențial. În prezent, festivalurile de film, nu se mai limitează doar la promovarea și distribuția filmelor, ci, prin programele dezvoltate, sunt implicate în etapa de dezvoltare și de producție.

Festivalurile de film au devenit puncte de referință ale industriei cinematografice, adevărate „noduri” ale unei rețele internaționale (Iordanova, 2015, p. 1). Din această rețea internațională fac parte și câteva dintre festivalurile dezvoltate în Sud-Estul Europei. Deși competiția oficială a evenimentelor respective nu se rezumă doar la producțiile locale, *ipoteza* mea este că festivalurile de film din regiune au avut un impact major asupra industriei locale de film.

În cadrul acestor festivaluri se adună mii de oameni din industrie, iar organizatorii nu au pierdut ocazia de a folosi acest fapt pentru a dezvolta programe care pun în legătură cineștii care au nevoie de resurse, pentru a-și realiza filmul, cu cei care dispun de resurse. Pe lângă evenimentele de socializare, au apărut programe de dezvoltare ale proiectului cinematografic sau chiar de finanțare a lui. Odată cu crearea unei rețele formate din oamenii din industria locală, festivalurile de film sunt și locul perfect pentru a discuta despre situația actuală a cinematografiei și despre ce orizonturi de dezvoltare se întrevăd.

Festivalurile influențează direcția de dezvoltare a industriei locale, prin faptul că în cadrul lor se dezbat cele mai curente probleme ale cineștilor și astfel fac cunoscute vocile artiștilor autohtoni. Influența pe care o au nu se rezumă doar pe plan local, programele de finanțare fiind construite după modelul festivalurilor mari, plecând de la modul de împachetare al proiectului până la modul de prezentare al acestuia, prin organizarea sesiunilor de *pitching*. La nivelul festivalurilor din această zonă, sumele vehiculate pentru investirea în producția unui nou film sau chiar sumele pentru premiile în bani acordate în cadrul competiției nu se vor putea ridica niciodată la nivelul festivalurilor de tradiție, Cannes sau Berlin, dar oferă șansa cineștilor autohtoni de a se dezvolta. Festivalurile internaționale de la Cannes și Berlin au devenit poli de referință pentru industria cinematografică mondială. Ele au încetat să mai fie evenimente care se adresează publicului, chiar dacă organizatorii nu au exprimat niciodată, sub nicio formă acest lucru, ele sunt evenimente care se adresează aproape în mod exclusiv oamenilor din industrie. Această afirmație se sprijină și pe un fapt obiectiv – numărul oamenilor din industrie care participă la aceste evenimente este foarte mare, în timp locurile pentru spectatori sunt limitate.

Un alt rol pe care îl au festivalurile de film locale este de a atrage publicul spre filmele de artă, de a oferi șansa cinefililor să vizioneze filme care nu sunt lansate, în mod curent, în cinematografele din zonă.

Este greu de stabilit în cifre impactul pe care îl au aceste evenimente asupra industriei. Chiar și în cazul în care există anumite sume vehiculate, este dificil de stabilit pe ce bază s-au făcut calculele din care rezultă aceste valori. Pentru a demonstra impactul festivalurilor de film din regiunea de Sud-Est a Europei, am utilizat ca *metodologie de cercetare* analiza programelor care s-au dezvoltat în cadrul evenimentelor respective și rolul acestora în dezvoltarea industriei locale și regionale. De asemenea, am realizat un studiu de caz asupra filmelor din regiune care au fost premiate în cadrul Festivalului Internațional de Film Transilvania, pentru a vedea câte au avut parte de lansarea pe marele ecran și câți spectatori au reușit să adune în sălile de cinematograf.

Înainte de a trata care sunt cele mai mari evenimente din zonă, trebuie să delimitez clar teritoriul la care mă refer prin sintagma „Europa de Sud-Est”. În

analiza regională a industriei de film, consider că ar trebui implicate toate țările care au rezultat după destrămarea Iugoslaviei și România, Bulgaria, Grecia și Cipru.

Festivalul Internațional de Film de la Sarajevo

Festivalul Internațional de Film de la Sarajevo (SFF) este unul dintre cele mai mari evenimente de acest gen din regiune. Prima ediție a festivalului a fost organizată în 1995, când Bosnia și Herțegovina se afla în continuare sub asediu. În condițiile date, au participat 15.000 de oameni și au fost vizionate 37 de filme din 16 țări (Sunje, 2010). În interviul acordat Aidei Sunje, cu ocazia celei de-a 16-a ediții a festivalului care a avut loc în 2010, directorul acestui eveniment, Mirsad Purivatra a afirmat că:

În cea de-a 16-a ediție, Festivalul de Film de la Sarajevo rămâne fidel conceptului și Țelurilor stabilite cu 15 ani în urmă – de a fi o platformă pentru dezvoltarea și promovarea cinematograției din Bosnia și Herțegovina și a cinematograției din regiune în contextul festivalurilor de film internaționale.

În perioada 2010-2019 festivalul a reușit să adune anual peste 100.000 de vizitatori, iar numărul filmelor proiectate, în cadrul evenimentului, a trecut de pragul de 200. La ediția festivalului din 2018, numărul oamenilor din industrie, care au participat, a fost de aproximativ 2600 (sff.ba, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018 și Dervisbegovic, 2020).

Numărul premiilor acordate de partenerii festivalului a crescut de la an la an, oferind astfel posibilitatea mai multor filme de a primi girul festivalului. Pe lângă competiția oficială sunt organizate programele Sarajevo Talent Campus, în cadrul cărora sunt organizate ateliere susținute de cineaști importanți, și Cinelink, piața de coproducție dedicată proiectelor în dezvoltare din regiune.

Unul dintre programele speciale ale SFF este cel dedicat colectării poveștilor, documentelor, imaginilor de arhivă și a filmelor care tratează un eveniment istoric din perspective diferite – *Dealing with the Past*. În situația specială a Bosniei și Herțegovinei, în care populația majoritară este formată din etnii multiple, are nevoie de astfel de programe care pot duce la începerea și perpetuarea unui dialog pe teme sensibile.

Singurul premiu din competiție care se acordă în mod exclusiv cineaștilor din Bosnia și Herțegovina este în secțiunea dedicată filmelor studențești. Festivalul de Film de la Sarajevo este unul dintre puținele evenimente din regiune care nu are o secțiune a competiției dedicată exclusiv filmelor produse local. SFF sprijină producția locală de film, inclusiv prin finanțarea directă a acestora, dar din cauza faptului că cei aflați la conducerea statului nu pot ajunge la un consens, cinematografia locală are de suferit.

Cinelink oferă, pe lângă șansa de a găsi parteneri și susținere financiară pentru proiectele cinematografice selectate, date importante ale industriei de film din regiune. Rapoartele publicate în cadrul Cinelink sunt unele dintre puține publicații care se concentrează pe starea industriei de film din Europa de Sud-Est.

Festivalul Internațional de Film Transilvania

Festivalul Internațional de Film Transilvania (TIFF) este organizat anual la Cluj-Napoca și este primul festival dedicat filmelor de lungmetraj din România. Tudor Giurgiu este cineastul care a pus bazele acestui festival în 2002.

În cadrul acestui eveniment au loc, în mod constant, proiecții de film românești și străine. Scopul festivalului este de a promova cinematografia, competiția este rezervată filmelor curajoase, inovatoare, dar pe lângă competiția oficială au loc foarte multe proiecții ale filmelor românești și străine.

În perioada 2010-2019, TIFF a crescut în mod constant, înregistrând valori record în fiecare an. La ediția din 2011 erau prezenți 1228 de invitați, au fost proiectate 220 de filme din 45 de țări și au fost 60.248 de bilete vândute (tiff.ro, 2011). 2011 este anul în care a fost lansată, pentru prima oară, platforma video la cerere, *TIFF TV*, care a avut peste 10.000 de spectatori în anul lansării (tiff.ro, 2011).

În 2019, numărul билетelor vândute la ediția de majorat a festivalului a fost de 95.000, dar în cadrul festivalului sunt organizate foarte multe proiecții de filme cu intrare liberă, astfel numărul total al participanților la acest eveniment este estimat la 135.000 (tiff.ro, 2019). 2019 a marcat o altă premieră, lansarea platformei cu video la cerere *TIFF Unlimited*, pe bază de abonament, care este disponibilă tot timpul anului.

În 2011 Federația Internațională a Asociațiilor Producătorilor de Film a acordat Festivalului Internațional de Film acreditarea de festival specializat în filmele regizorilor aflați la debut sau la cel de-al doilea lungmetraj.

Pe lângă competiția oficială, în care este desemnată și o secțiune dedicată filmului local, *Țilele Filmului Românesc*, în cadrul TIFF sunt organizate și alte evenimente dedicate industriei filmului.

Festivalul de film de la Cluj are și un program de training dedicat managementului cinematografic, *Transilvania Talent Lab* (TTL). TTL răspunde la una dintre problemele marcante ale industriei cinematografice din România: numărul redus al cinematografelelor de artă.

Un alt program menit să remedieze o hibă a industriei de film locale este *10 pentru Film*. În cadrul acestui program sunt realizate materiale de prezentare pentru 10 actori din România care nu au avut încă șansa să debuteze în film. Criteriul de performanță luat în considerare în selecția actorilor este cariera pe care aceștia o au în teatru.

Din 2017, anul în care realitatea virtuală și cea augmentată au fost adoptate ca fiind tehnici cinematografice, în cadrul festivalului de la Cluj-Napoca a fost lansat *InfiniTIFF*. InfiniTIFF este secțiunea festivalului dedicată realității virtuale și noilor tehnologii, prin prezentarea celor mai recente creații din regiune, organizarea atelierelor pe tema noilor formate ale poveștilor vizuale și prin crearea conexiunilor între oamenii din industrie pasionați de această latură a cinematografiei.

Festivalul Internațional de Film de la Salonic

Festivalul Internațional de Film de la Salonic (Thessaloniki International Film Festival – TIFF) este unul dintre cele mai vechi festivaluri de film din Europa de Sud-Est. Acesta a fost înființat în 1960, fiind inițial dedicat exclusiv producțiilor elene. În 1991, Festivalul Internațional de Film de la Salonic a devenit internațional. Cineaștii eleni au fost dezamăgiți de această schimbare și au simțit că festivalul nu mai are cum să sprijine cinematografia elenă. Astfel, în 2009, după ce au boicotat cea de-a 50-a ediție a festivalului, au reușit să pună bazele evenimentului *Hellenic Film Awards*.

Spre deosebire de celelalte festivaluri din regiune, Festivalul Internațional de Film de la Salonic a crescut foarte mult în perioada 2000-2008, de la aproape 80 de mii de spectatori la peste 160 de mii (Psarra, 2016, p. 87). Începând cu 2009 se fac simțite efectele divergenței dintre organizatorii festivalului cu cineaștii eleni și, mai presus de asta, efectele crizei financiare. Bugetul alocat de stat tuturor evenimentelor ce se desfășoară sub egida Festivalului Internațional de la Salonic a scăzut de la 8,49 milioane de euro în 2009, la 1,35 milioane de euro în 2014 (Alexiou, 2014, p. 2). În perioada 2010-2019 sunt puține date legate de numărul spectatorilor prezenți anual la acest eveniment, dar conform informațiilor oferite de Lydia Papadimitriou (2014), care a urmărit îndeaproape desfășurarea festivalului în acest deceniu, numărul total de bilete care ar fi putut fi vândute în 2013 și 2014 era sub 90 de mii, iar în nici unul dintre cei doi ani nu s-au vândut în totalitate.

Pe lângă competiția oficială, Festivalul Internațional de Film de la Salonic are și alte programe, *Open Horizons*, un program dedicat filmelor cu spirit independent, *Greek Films*, *Balkan Survey*, un program dedicat exclusiv producțiilor cinematografice din regiune, și *Open Horizons-Tributes*, în cadrul căruia sunt proiectate retrospectivă ale operelor cinematografice elene.

Festivalul Internațional de Film de la Salonic se mândrește cu o selecție de filme îndrăznețe, având deseori tentă politică. Misiunea festivalului este de a aduce în prim-plan regizori debutanți care au un discurs provocator – de exemplu, în cadrul festivalului a fost premiat filmului de debut al regizorului Yorogos

Lanthimos, *K̃ñetta* (2005).

Organizatorii festivalului susțin că rolul lor este de a promova cinematografia elenă și de a prezenta cineaștii din Balcani publicului și celorlalți cineaști din zona Mediteranei.

Din 2017, Festivalul de Film de la Salonic are și o secțiune dedicată proiectelor care utilizează tehnicile realității virtuale.

În paralel cu Festivalul de Film de la Salonic se desfășoară și *Agora Industry*, cuprinzând evenimente dedicate industriei de film și care este compusă dintr-o piață de film, *Agora Film Market*, în cadrul căruia cineaștii își prezintă filmele în căutarea cofinanțatorilor (care poartă numele de *Crossroads*) și un eveniment dedicat proiectelor aflate în etapa de postproducție, *Agora Works in Progress*.

Festivalul Internațional de Film de la Sofia (SIFF)

Festivalul de Film de la Sofia este cel mai important eveniment al industriei de film din Bulgaria. A fost lansat în 1997 și de atunci are loc anual. În perioada 2010-2019 a atras aproximativ 85000 de spectatori în fiecare an (25-th SOFIA International Film Festival).

Scopul festivalului este de a prezenta publicului bulgar cei mai interesați cineaști contemporani din lumea întreagă și de a promova cinematografia bulgară. În selecția competiției internaționale sunt eligibile doar primele două filme de lungmetraj din cariera unui cineast.

Pe lângă premiul cel mare al festivalului, Grand Prix „Sofia – orașul filmului”, se acordă și premiul celui mai bun film bulgăresc, al celui mai bun film balcanic, al celui mai bun film documentar, premiul Fipresci, premiul Criticilor de film din Bulgaria și premiul juriului tânăr.

În paralel cu competiția oficială, o serie de evenimente însoțesc festivalul – programe de proiecții dedicate filmografiei unui cineast extraordinar, programe de proiecții care se concentrează pe o selecție a celor mai bune filme dintr-o anumită țară sau regiune, Cinema Politica, Film și Fashion și Festivalul de Film de la Sofia dedicat copiilor.

SIFF organizează încă două evenimente în cadrul cărora cineaștii își prezintă proiecte în curs de dezvoltare care au nevoie de finanțare sau proiecte cinematografice care se află în etapa de producție sau postproducție și au nevoie de finanțare pentru a-și termina filmele.

Studiu de caz

În perioada 2010-2019 au fost doar unsprezece filme din regiunea de Sud-Est a Europei premiate la Festivalului Internațional de Film Transilvania în cadrul competiției internaționale. Făcând această selecție am luat în considerare

următoarele premii: Trofeul Transilvania, Premiul pentru Cea mai bună Regie, Premiul Special al Juriului, Premiul pentru Cea mai bună Imagine, Premiul pentru Cel mai bun scenariu și Premiul FIPRESCI.

La ediția Festivalului de Film din Transilvania care a avut loc în 2010, două filme românești au fost premiate. *Medalia de onoare* (2009), cel de-al doilea film de lungmetraj din cariera regizorului Călin Peter Netzer, a primit Premiul pentru Cea mai bună Regie. În România, filmul a fost distribuit de Parada Film și a avut aproximativ 8.200 de spectatori (Lumiere.obs.coe.int). Cel de-al doilea film românesc distins cu Premiul pentru Cel mai bun scenariu a fost *Felicia, înainte de toate* (2009). Filmul a reprezentat debutul în regie al scenariștilor Răzvan Rădulescu și Melissa de Raaf. Parada Film a fost casa de distribuție și pentru *Felicia, înainte de toate* și a avut aproximativ 4400 de spectatori (Lumiere.obs.coe.int).

În ediția festivalului care a avut loc în 2011, două filme din regiunea de Sud-Est a Europei au fost distinse în cadrul competiției internaționale, *Principii de viață* (2010) și *Muntele roșu/Tilva Roș* (2010). *Principii de viață* este o producție românească, în regia lui Constantin Popescu, care a fost distribuită în România de Parada Film și a reușit să adune 1887 de spectatori. *Muntele roșu/Tilva Roș* este o producție sârbească, în regia lui Nikola Ležaić. Agentul de vânzări al filmului este Magyarhangya, care are sediul în Ungaria. Nu sunt date concludente despre lansarea în cinematograful filmului, dar în România a fost distribuit de Transilvania Film și în Bosnia și Herțegovina de Art Servis, având, cumulativ din ambele țări, un număr de 55 de spectatori (Lumiere.obs.coe.int).

În 2012, în cadrul competiției internaționale a Festivalului Internațional de Film Transilvania, un singur film din această regiune a fost distins Premiul pentru Cea mai bună Regie – *Clip/Klip* (2012) – o producție sârbească, în regia lui Maja Miloš. Datele despre lansarea acestui film în Serbia sunt trunchiate, dar filmul a fost distribuit în cel puțin 7 țări din Europa. În Franța filmul a fost lansat în cinematografe de KMBO și a avut 3707 spectatori (Lumiere.obs.coe.int).

La ediția din 2014 a festivalului, filmul bulgăresc *Viktorija* (2014), în regia lui Maya Vitkova, a primit Premiul Special al Juriului. În Bulgaria filmul a fost distribuit de către Viktoria World Sales & Distribution și a avut 5081 de spectatori (Lumiere.obs.coe.int). Filmul a fost realizat în regim de coproducție cu o casă de producție românească ceea ce i-a asigurat distribuția pe marele ecran și în România, unde a fost lansat de Clorofilm și a avut 677 de spectatori (Lumiere.obs.coe.int).

În 2015, filmul bulgăresc *Lecția/Urok* (2014), în regia lui Kristina Grozeva și Petar Valchanov, a primit Premiul pentru Cea mai bună regie. Producția bulgărească a fost distribuită cu succes în mai multe țări din Europa. În Bulgaria, filmul a fost lansat în cinematografe de către Abraxas Film și a avut 12.346 de spectatori (Lumiere.obs.coe.int).

La ediția Festivalului Internațional de Film Transilvania din 2016 a fost celebrată cinematografia locală. Filmul *Căini* (2016), în regia lui Bogdan Mirică, a primit Trofeul Transilvania. În România filmul a fost lansat în cinematografe de către Transilvania Film și a avut 21.519 de spectatori (Lumiere.obs.coe.int). În cadrul aceleiași ediții a primit premiul Mențiunea specială a juriului filmul bulgăresc *Sete/Fajda* (2016), în regia lui Svetla Tsotsorkova. În Bulgaria, *Sete* a fost distribuit de către Art Fest și a avut 7.010 spectatori (Lumiere.obs.coe.int).

La ediția din 2017 a festivalului s-au acordat ultimele premii producțiilor din această regiune din perioada de referință, 2010-2019. Filmul bulgăresc *Gloria/Slava* (2016), cel de-al doilea film de lungmetraj al regizorilor Kristina Grozeva și Petar Valchanov, a primit Mențiunea Specială a Juriului. *Gloria* a fost distribuit în mai multe țări din Europa, având un număr cumulat de aproximativ 80.000 de spectatori (Lumiere.obs.coe.int). În Bulgaria, filmul a fost distribuit de Abraxas Film și a avut 7.975 de spectatori (Lumiere.obs.coe.int); lansat și pe marile ecrane din România de către casa de distribuție Transilvania Film, a însumat 2.013 spectatori (Lumiere.obs.coe.int). În cadrul aceleiași ediții a fost distins cu premiul Fipresci filmul elen *Dezîndrăgostire/Afterlov* (2016), în regia lui Stergios Paschos. Filmul a fost distribuit în Grecia de către Strada Film și a avut 2.004 spectatori (Lumiere.obs.coe.int).

Concluzii

În perioada 2010 și 2019 festivalurile importante de film din regiunea de Sud-Est a Europei s-au dezvoltat în mod continuu. Chiar și în cazul Festivalului Internațional de Film de la Salonic, care a trebuit să reducă din numărul proiecțiilor și valoarea în bani a premiilor oferite la începutul deceniului de referință, prin faptul că au fost selectate filme care încearcă să inoveze limbajul cinematografic, care sunt excentrice sau provocatoare, au reușit să își mărească notorietatea. Conform datelor prezentate, niciunul dintre festivalurile din regiune nu a atins în perioada 2010-2019 pragul de 200 de mii de spectatori.

Fiecare festival pune accentul pe promovarea producțiilor locale, nu atât prin premiera acestora, cât prin crearea unui cadru în care se pot dezvolta și se pot lansa. Festivalurile de film din Europa de Sud-Est încearcă să creeze o punte între cinești și cinefilii de pe plan local. Selecția filmelor este cel mai important factor în dezvoltarea acestor evenimente.

Rolul cel mai important al festivalurilor este de a fi o rampă de lansare pentru cineștii care sunt la început de drum.

În perioada 2010-2019, toate filmele premiate în cadrul Festivalului Internațional de Film Transilvania au avut parte de lansare în cinematograf. Numărul spectatorilor pentru filmele respective variază de la câteva zeci, la câteva zeci de mii. Se poate observa implicarea celor care organizează festivalurile de

film în distribuția câtorva dintre operele cinematografice care au făcut parte din selecția festivalului și faptul că au mijloacele necesare de a promova aceste producții. Lansarea platformei video la cerere TIFF Unlimited reprezintă un mare avantaj pentru cinefilii și cineștii din regiune.

Criteriile de selecție diferă de la un festival la altul, în funcție de viziunea organizatorilor și de brandul pe care acestea încearcă să-l creeze și să-l întrețină. Festivalurile de tradiție din această regiune nu sunt în competiție directă. În general, filmele premiate într-un festival din regiune, nu vor fi premiate și în altul.

Programele dezvoltate în cadrul festivalurilor amintite sunt create pentru a căuta soluții la problemele curente ale cinematografeiei locale. Deși multe dintre problemele industriei de film locale sunt împărtășite și la nivel regional, este interesant faptul că programele dezvoltate în cadrul festivalurilor diferă atât de mult. De asemenea, este evident faptul că programele sunt dezvoltate pentru a se încerca rezolvarea unei probleme specifice de pe plan local, iar pentru restul dificultăților întâmpinate de industria de film din regiune se pune accentul pe colaborare.

Festivalurile de film din Europa de Sud-Est nu trebuie privite ca evenimente individuale, ci ca o *rețea* deoarece, împreună, acoperă diversitatea de proiecte cinematografice locale și regionale.

References:

- Alexiou, P. (2014). 'Greek Filmmakers Riding the Waves: The 55th Thessaloniki International Film Festival'. *Senses of Cinema*.
- Iordanova, D., Rhyne, R. (2009) *Film Festival Yearbook 1: The Festival Circuit*. St Andrews: St Andrews Film Studies.
- Iordanova, D. (2015) 'The Film Festival as an Industry Node', *Media Industries*, Vol. 1, Issue 3, 2015.
- Papadimitriou, L. (2016) 'The Hindered Drive toward Internationalisation: Thessaloniki (International) Film Festival', *New Review of Film and Television Studies*, Vol. 14, Issue 1, pp. 93-111.
- Psarra, D. (2016) 'The contribution of Thessaloniki International Film Festival in the image of Thessaloniki as a film tourism destination', *Technological Educational Institute of Central Macedonia*.
- Vallejo, A. (2020) 'Rethinking the Canon: The Role of Film Festivals in Shaping Film History', *Studies in European Cinema*, 17:2, 2020, pp. 155-169.

Online references:

- cineuropa.org. (2021). *Cineuropa - the best of european cinema*. [online] Available at: <https://cineuropa.org/> [Accessed 2 July 2021].
- Dervisebegovic, N. (2020). *Sarajevo Film Festival to Go Ahead Despite COVID-19 Threat: 2020*. [online] Available at: <https://balkaninsight.com/> [Accessed 1 November 2021].
- European Audiovisual Observatory (2021). *Database on admissions of films released in Europe*. [online] Available at: <http://lumiere.obs.coe.int/web/search/> [Accessed 2 July 2021].
- filmfestival.gr. (2021). *Thessaloniki International Film Festival*. [online] Available at: <https://www.filmfestival.gr>

- filmfestival.gr/en/ [Accessed 2 July 2021].
- Follows, S. (2013). *How many film festivals are there in the world?* [Blog] Available at: <https://stephenfollows.com/many-film-festivals-are-in-the-world/> [Accessed 1 July 2021].
- juntadeandalucia.es. (2021). SOFIA INTERNATIONAL FILM FESTIVAL. [online] Available at: <https://www.juntadeandalucia.es/cultura/europacreativaandalucia/sofia-international-film-festival-4/> [Accessed 1 November 2021].
- Papadimitriou, L. (2014). LEANNESS AND RESILIENCE: 55th Thessaloniki International Film Festival [Blog] Available at: http://filmiconjournal.com/blog/post/33/55th_thessaloniki_international_film_festival [Accessed 1 November 2021].
- Lumiere.obs.coe.int (2021). Database on admissions of films released in Europe. [online] Available at: <http://lumiere.obs.coe.int/web/search/> [Accessed 1 November 2021].
- Siff.bg. (2021). 25-th SOFIA International Film Festival. [online] Available at: <https://siff.bg/en/25-th-sofia-international-film-festival> [Accessed 1 November 2021].
- sff.ba. (2013). *Sarajevo Film Festival Report: 2013*. [online] Available at: <https://www.sff.ba/en/news/9763/festival-report> [Accessed 2 July 2021].
- sff.ba. (2014). *Sarajevo Film Festival Report: 2014*. [online] Available at: <https://m.sff.ba/novost/10049/20th-sarajevo-film-festival-final-report> [Accessed 2 July 2021].
- sff.ba. (2015). *Sarajevo Film Festival Report: 2015*. [online] Available at: <https://m.sff.ba/novost/10300/21st-sarajevo-film-festival-final-report> [Accessed 2 July 2021].
- sff.ba. (2016). *Sarajevo Film Festival Report: 2016*. [online] Available at: <https://m.sff.ba/novost/10520/22nd-sarajevo-film-festival-final-report> [Accessed 2 July 2021].
- sff.ba. (2017). *Sarajevo Film Festival Report: 2017*. [online] Available at: <https://m.sff.ba/novost/10762/23rd-sarajevo-film-festival-final-report> [Accessed 2 July 2021].
- sff.ba. (2018). *Sarajevo Film Festival Report: 2018*. [online] Available at: <https://m.sff.ba/novost/10983/24th-sarajevo-film-festival-final-report> [Accessed 2 July 2021].
- Sunje, A. (2010) *Sarajevo Film Festival Celebrates 16 Years* [online], Available at: <https://balkaninsight.com/2010/07/26/sarajevo-film-festival-celebrates-16-years/> [Accessed 1 July 2021].
- tiff.ro. (2011). *TIFF 2011 în cifre*. [online] Available at: <https://tiff.ro/tiff/stiri/tiff-2011-in-cifre> [Accessed 2 July 2021].
- tiff.ro. (2019). *Bilanțul TIFE18: Zeci de evenimente sold-out și peste 100.000 de participanți*. [online document] Available at: https://tiff.ro/sites/default/files/bilantul_tiff_2019.pdf [Accessed 2 July 2021].
- zcej.ro. (2010). *TIFF 2010 a avut două finaluri*. [online] Available at: <https://zcej.ro/cultura/tiff-2010-avut-doua-finaluri--3523.html> [Accessed 1 November 2021].

Filmography:

- Câini* (2016) Directed by Bogdan Mirică [Film]. Romania: 42 Km Film.
- Klip* (2012) Directed by Maja Miloš [Film]. Serbia: Film House Bas Celik.
- Afterlov* (2016) Directed by Stergios Paschos [Film]. Greece: Marni Films.
- Felicia, înainte de toate* (2009) Directed by Răzvan Rădulescu and Melissa de Raaf [Film]. Romania: Hi Film Productions.
- Slava* (2016) Directed by Kristina Grozeva and Petar Valchanov [Film]. Bulgaria: Abraxas Film.
- Urok* (2014) Directed by Kristina Grozeva and Petar Valchanov [Film]. Bulgaria: Abraxas Film.
- Principii de viață* (2010) Directed by Constantin Popescu [Film]. Romania: Hi Film Productions.
- Medalia de onoare* (2009) Directed by Călin Peter Netzer [Film]. Romania: Hi Film Productions.
- Titla Roș* (2010) Directed by Nikola Ležaić [Film]. Serbia: Film House Kiselo Dete.
- Jajda* (2016) Directed by Svetla Tsotsorkova [Film]. Bulgaria: Front Film.
- Viktoria* (2014) Directed by Maya Vitkova [Film]. Bulgaria: Viktoria Films.

Iulia Stoianovici has graduated her Master's degree in Film Production at the "I.L. Caragiale" National University of Theatre and Film, in Bucharest, where she also did her PhD studies in cinema: *Emerging Trends in the Distribution System of the Independent South East European Film Productions*. She is involved in the production of feature films since 2014, mainly as a production coordinator. Since 2015 she also works as a production coordinator for student projects that are made during Master's Degree Program at the "I.L. Caragiale" National University of Theatre and Film.

Sarajevo
Film Festival
OFFICIAL COMPETITION